

Second opinion gällande underlag för Talgas ansökan om grafitgruva

Amalina Natur- och Miljökonsult har på uppdrag av personer i lokalsamhället i Vittangiområdet utfört en granskning av ett par dokument gällande Talgas ansökan om grafitgruva vid Hosiorinta/Hosiojärvi, dvs Nunasvaara södra (aktbilaga 19 och 115).

Amalina Natur och Miljökonsult är ett naturvårdskonsultföretag som bildades i Luleå 1999. Företaget åtar sig naturvårdsuppdrag över stora delar av Sverige. Det drivs av Jan Henriksson som nu har över 30 års erfarenhet av naturinventeringar i Norrbotten. Jan har specialistkompetens inom skogliga ekosystem och har utfört många Naturvärdesinventeringar enligt Svensk Standard (SIS 2014).

Second opinion om Naturvärdesinventeringen

Ett av de underlagsmaterial som finns i ansökan är en naturvärdesinventering, aktbil 19. *Naturvärdesinventering 2015-2019 vid Hosiorinta (Nunasvaara), Kiruna kommun. På uppdrag av Talga.*

Enligt naturvärdesinventeringsrapporten är den gjord enligt med "Svensk Standard (SIS 2014) med tillägget *Naturvärdesklass 4*. Den skall vara utförd 10-11 juni 2015. 2019 genomfördes dessutom en naturvärdesinventering utmed den grusväg som går till området.

Amalina konstaterar att Naturvärdesinventeringen är bristfällig och avviker så pass mycket från de krav som finns i standarden att den INTE kan anses vara gjord enligt standarden.

De största bristerna är:

- **För lite tid för inventering i fält**

Inventeringsområdet (för det område som inventerades 2015) är knappt 700 hektar stort. Att nyttja två dagar för fältinventering, dvs 350 ha per dag är för lite.

- **Missade naturvärdesobjekt**

Enligt punkt 0.3 i standarden är syftet med en NVI "att identifiera och avgränsa de geografiska områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och naturvärdesbedöma dessa." i punkt 4.3.1 står: "Fältinventeringen ska omfatta samtliga potentiella naturvärdesobjekt som identifierats vid förarbetet. Inventeraren ska dessutom genomsöka inventeringsområdet och eftersöka ytterligare naturvärdesobjekt, som kan ha förbisetts vid förarbetet. Varje del av inventeringsområdet ska besökas på plats utom områden som lätt kan överblickas och bedömas på håll eller i aktuella flygbilder och som uppenbart saknar positiv betydelse för biologisk mångfald... och **"Fältinventeringen ska vara så noggrann att alla geografiska områden av positiv betydelse för biologisk mångfald ner till minsta obligatoriska karteringsenhet (se tabell 1) kan identifieras.** Dessa områden ska redovisas som naturvärdesobjekt. Även alla naturvärdesobjekt som kan identifieras ur resultat från tidigare utförda relevanta inventeringar ska avgränsas oavsett storlek. Mindre objekt som utföraren upptäcker och som kan redovisas utan avsevärt merarbete ska också redovisas."

I NVI:n redovisas 12 Naturvärdesobjekt. Redan efter att Amalina genomfört ett par minuters fjärranalys (dvs kart- och/eller flygbildstolkning) konstaterades att det fanns ett flertal Naturvärdesobjekt som saknades, något som senare verifierades genom ett par korta fältbesök. Totalt har cirka 30 relativt stora områden som saknas i NVI:n identifierats. Dessa ligger både inom verksamhetsområdet och utmed vägen från E45:an till utredningsområdet.

Speciellt anmärkningsvärt är att man i princip inte presenterat några naturvärdesobjekt inom själva verksamhetsområdet. Detta trots att det här bland annat finns myrar/sumpskogar utan spår efter dikningar, rika på gamla träd, död ved dvs miljöer som i princip är helt intakta. Varken sjön Hosiojärvi eller myrgölen omedelbart norr om sjön har klassats som Naturvärdesobjekt.

Eftersom NVI:n har tillägget Naturvärdesklass 4 skall i princip samtliga följande biotoper alltid ingå som NVO:er:

- Myrar/våtmarker
- Myrgölar/tjärnar/sjöar
- Äldre skogsbestånd
- Sandmiljöer
- Bäckar/åar/älvar

- **Avvikelse gällande naturvårdsarter**

Enligt punkt 2.16 i standarden är en naturvårdsart " art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald" och förtydligas som: "Naturvårdsarter är ett samlingsbegrepp för skyddade arter, rödlistade arter, typiska arter, ansvarsarter, signalarter och nyckelarter. I denna standard hanteras dock nyckelarter separat och ingår därmed inte i begreppet naturvårdsart."

Amalinas bedömning är att man helt fokuserat på skyddade arter och rödlistade arter i NVIN:n. Skogsstyrelsens signalarter verkar överhuvudtaget inte använts.

- **För få påträffade naturvårdsarter/ platser för naturvårdsarter**

Genom de korta fältbesök som genomfördes konstaterades snabbt att det finns gott om växtplatser för rödlistade arter som saknas i NVI:n.

Fyra tidigare upptäckta rödlistade arter noterades: mörk kolflarnlav (NT), kortskaftad ärgspik (NT), vitskaftad svartspik (NT) och blågrå svartspik (NT) påträffades.

Noterbart är att flertalet av de växtplatser som nu identifierats ligger inom verksamhetsområdet.

Amalina Natur och Miljökonsults bedömning är att det bör finnas 100-talet upptäckta växtplatser för rödlistade arter inom inventeringsområdet. Man bör här påpeka att en fördjupad artinventering med fokus just på rödlistade arter har utförts den 27/9 2018. Den inventeringen måste man anses otillräcklig.

- **Missade Natura 2000-habitat**

Enligt punkt 4.3.1 i standarden står: *"Vid fältinventeringen ska eventuella Natura 2000-naturtyper som överstiger minsta obligatoriska karteringsenhet (tabell 1) identifieras men de behöver inte avgränsas"*.

Generellt saknas uppgifter om olika Natura 2000-naturtyper i NVI:n. Amalina har bland annat noterat att det åtminstone förekommer följande naturtyper i området: 9010 (Västlig taiga), 7140 (Öppna mossar och kärr), 7230 (Rikkärr), 3160 (Myrsjöar).

Inte minst i Lappland är detta av största vikt, här finns gott om Natura 2000-naturtyper utanför skyddade områden. När man skall klassa ett naturvärdesobjekts biotopvärde, som används för att bestämma områdets naturvärde (klass 1 – till klass 4), är förekomst av Natura 2000-naturtyper en av bedömningsgrunderna. Fullgod Natura 2000 naturtyp innebär att området biotopvärde åtminstone skall klassas som påtagligt. Detta innebär i sin tur att området hamnar i någon av naturvärdesklasserna 1, 2 eller 3.

Synpunkt på aktbilaga 115

Vid en snabb genomläsning av aktbilaga 115 noterades flera detaljer som inte stämmer. Här är två exempel.

Tallbit

I kapitel 3.1 står bland annat: *"Av de häckande arterna som förekommer... har ... tallbit... starka populationer nationellt, regionalt och lokalt."*

På den senaste rödlistan är tallbit rödlistad som sårbar (VU) på grund av kraftig populationsminskning. Att arten skulle ha en stark population stämmer inte, även om arten fortfarande har sitt starkaste fäste i Torne lappmark är arten långt ifrån vanlig här.

Vidare står *"Gemensamt för dessa arter är att de inte har särskilt högt ställda krav på sina häckningsplatser utan accepterar allehanda skogs- och/eller våtmarksområden."*

På artens artfaktablad, <https://artfakta.se/naturvard/taxon/pinicola-enucleator-102125> står:

"Tallbit häckar huvudsakligen i gammal, mossrik grandominerad barrskog med inslag av björk och gråal och oftast med rikt fältskikt i form av lingon- och blåbärsris. Den förekommer från norra Dalarna och norrut genom de inre delarna av Norrland, norrut till norra Norrbotten - Torne lappmark. Området med regelbunden förekomst har kraftigt reducerats och 90 % av populationen förekommer numera i Norrbottens län. Arten bedöms ha minskat med 25-75 % de senaste 30 åren, en minskning som fortsatt under de senaste 10 åren. Populationens minskningstakt bedöms vara större än vid rödlistningen 2015".

Och

"Under 1900-talet har sydgränsen för tallbitens kända utbredning kontinuerligt flyttats söderut. Det finns dock ingen direkt anledning att tro att det skulle röra sig om en reell expansion, utan troligen har arten tidigare

*undgått uppmärksamhet och helt enkelt varit förbisedd i stora delar av landet. Mer sannolikt är faktiskt att arten har minskat under åtminstone den senare delen av 1900-talet till följd av ökade ingrepp från det moderna skogsbruket, vilket i många fall helt har ödelagt **goda häckningsmiljöer, främst i form av urskogsartade barrskogsbestånd.***

Detta innebär m a o att tallbit på intet sätt accepterar allehanda skogsbiotoper utan är mer eller mindre knuten till naturskogar.

Tjäder

I kapitel 3.1 står bland annat: "Av dessa 49 arter påverkas inte ... tjäder... av den planerade utvinningen av grafit ... då biotopen inte utgör artens naturliga häckningsbiotop."

I artens artfaktablad står: *Tjädern är en utpräglad barrskogsfågel som främst förekommer i skogsområden större än 300 hektar där det finns tillräckligt mycket av lämpliga miljöer för att den ska kunna livnära sig under hela året. Arten fördrar uppvuxen gles eller luckig skog med inslag av asp och ett tätt fältskikt av blåbärsris i en mosaik med sumpskogar, myrmarker och andra små våtmarker. Tjädern förekommer främst i områden med stor andel uppvuxen, relativt gles tallskog som är minst 30 år, och gärna minst 60–70 år gammal. Den undviker större hyggen och andra öppna områden. Sumpskogar och myrkanter är mycket viktiga miljöer, särskilt för hönorna och kycklingarna. **Hönorna föder upp kycklingarna i områden med god tillgång på skydd och föda i form av insekter, oftast i områden med en mosaik av fuktig blåbärsgranskog, myrkanter och sumpskogar.** Fåglar av olika kön och ålder utnyttjar dock olika miljöer under olika delar av året.*

Att det inte skulle förekomma myrkanter och sumpskogar lämpliga för tjäderkycklingar är direkt felaktigt. Vid fältbesök den 2022-06-18 konstaterades att sådana områden finns, inte minst i ett stråk i väst-ostnordostlig riktning cirka 200 meter norr om sjön Hosiojärvi.

Sammanfattande slutsats

Den genomförda naturvärdesinventeringen har stora brister. Bristerna är så pass omfattande att vår bedömning blir att den inte kan nyttjas som ett fullgott underlag vid miljöprövningen. Det finns så pass många oredovisade naturvärdesobjekt och så pass många oupptäckta förekomster av naturvårdsarter (inklusive rödlistade arter) att det inte går på ett adekvat sätt att bedöma eventuella konflikter mellan naturvärden och artförekomster mot den planerade verksamheten.

Jan Henriksson

Jan Henriksson

Amalina Natur- och Miljökonsult

Västervik 2022-06-22